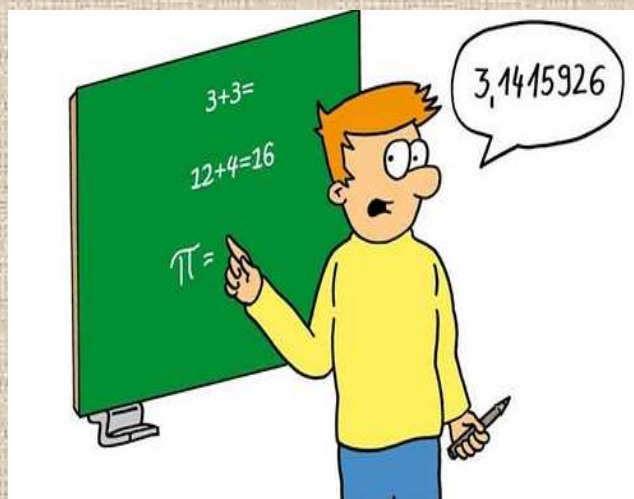

Vicky Navarro

LA INTERVENCIÓ AMB ELS NENS AMB TRASTORNS DE RELACIÓ I COMUNICACIÓ

EINES DE TREBALL A L'AULA ORDINÀRIA A L'ETAPA INFANTIL

DIFICULTATS QUOTIDIANES

©Moritz Liebeknecht

CARACTERÍSTIQUES QUE FAN DIFÍCIL L'APRENTATGE I ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES.

Com són?

Tenen dificultats per fixar i mantenir l'atenció

Estratègies:

- Posar-nos a la seva alçada.
- Fer servir l'objecte per aconseguir la mirada.
- Col·locar la seva taula a prop de la mestra.
- Les consignes, instruccions i senyals han de donar-se només després d'assegurar-nos l'atenció del nen.
- Evitar estímuls innecessaris (visuals, verbals...), que confonen al nen i que fan centrar la seva atenció en el que és irrellevant.
- Feines amb resultats a curt termini, important acabar-les.

Per ensenyar qualsevol tasca:

Assegurar un procés d'ensenyament sense errors.

a) Proporcionar ajuda màxima al començament i després anar disminuint-la.

- Recolzament físic. Se li ajuda fent-li l'acció físicament.
- Posició. L'ajuda és apropar l'objectiu d'aprenentatge al nen/a.
- Senyalament. L'ajuda és assenyalar l'objectiu d'aprenentatge.
- Model. L'ajuda és realitzar l'acció per què el nen/a ho imiti.

Són ajudes específiques també:

- Verbal. L'ajuda és dir al nen el que ha de dir.
- Visual. L'ajuda és que el nen/a pot veure el que se li demana perquè està escrit o dibuixat.

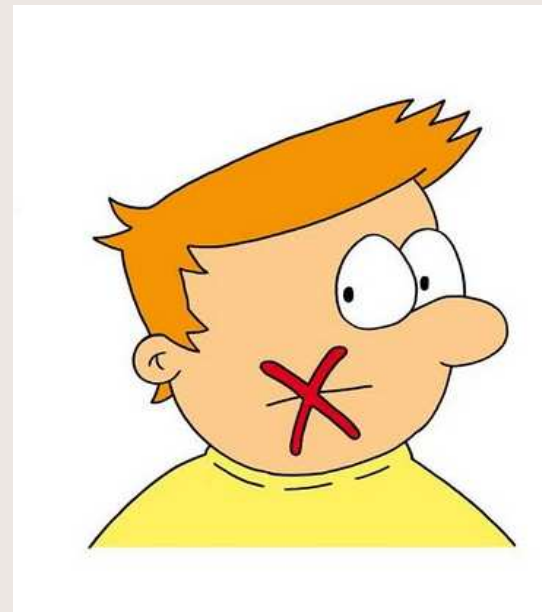
b) Encadenament cap a enrere.

Expressió i comprensió del llenguatge.

La seva resposta és retardada.

Estratègies:

- Estar atents a la resposta.
- Donar una mica més de temps.

3. Tenen dificultats de comprensió de llenguatge.

(Tenir en compte que a l'escola moltes vegades els ímputs són auditius).

Estratègies:

- Parlar menys.
- Fer servir un mateix verb per una mateixa acció. Moltes vegades n'utilitzem molts. Ex: recollir, endreçar, guardar...
- Ús d'un llenguatge clar i sense paraules addicionals. Diem: "Vine i seu", en lloc de: "Vols estar quiet? No pares ni un moment..."
- Fer més lent el ritme.
- Emfatitzar les paraules clau.
- Millor donar les instruccions una a una.
- Exagerar el to, les expressions.
- Fer servir sons i onomatopeies.
- Dir el que esperem d'ell. No és "Endreça la teva taula", sinò "Recull el llapis i posa la feina al caseller".

Estratègies:

Ús preferent de la modalitat visual. Mostrar el que es diu: gestos, objectes, fotos, pictogrames (SAAC)

Gestos poden ser:

- Descriptius.
- Convencionals.
- Instrumentals.
- Gestos propis.

Escollirem el recolzament visual depenent de la capacitat d'abstracció i simbolització del nen.

Com sabrem el que entén i el que no? Fent-li aparellar en primer lloc objecte real amb fotografia i després amb el pictograma.

Els recolzaments visuals estimulen el llenguatge, no el frenen. Nosaltres no hem de deixar de fer servir el llenguatge encara que utilitzem recolzaments visuals.

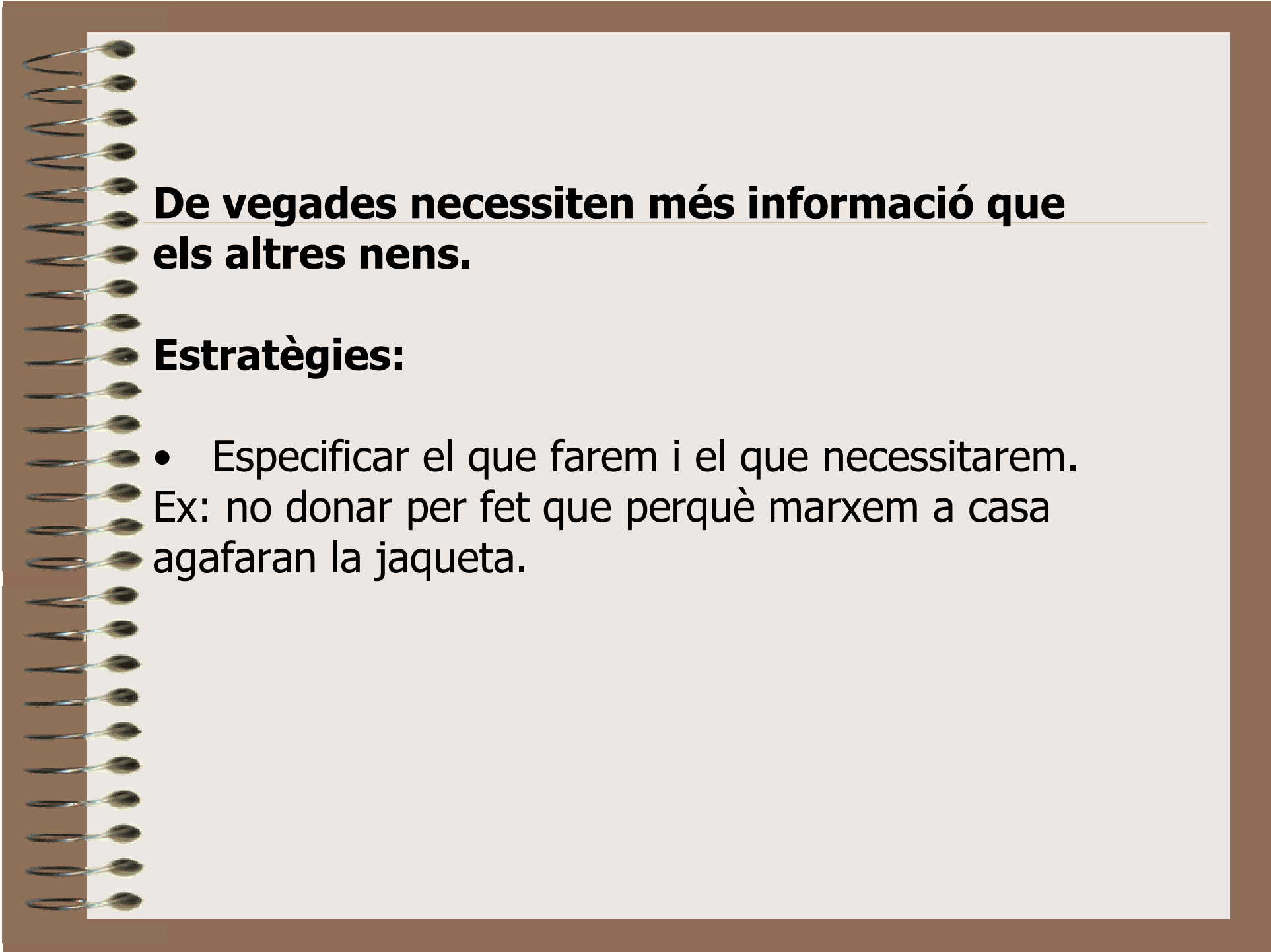

La seva comprensió i expressió del llenguatge és literal. No entenen bromes, ni ironies ni dobles sentits, ni metàfores.

Estratègies:

- Ús de llenguatge verbal concís, evitar modismes, dobles significats, bromes, explicacions moralistes i abstractes.

Ex: "Em moro de riure", o dir "Molt bé!" per referir-nos a una cosa que ha fet malament.

A graphic of a spiral-bound notebook with a brown cover and a light beige page. The spiral binding is on the left side. The text is written on the page.

De vegades necessiten més informació que els altres nens.

Estratègies:

- Especificar el que farem i el que necessitem.
Ex: no donar per fet que perquè marxem a casa agafaran la jaqueta.

Els costa comunicar-se.

Estratègies:

- Ser coneixedors de l'entorn del nen i partir de les seves motivacions.
- Podem crear un panell amb fotos o pictogrames de tots els materials o activitats per què ells puguin escollir.
- Tenir en compte que si poden accedir lliurement al que volen, ja no tenen per què comunicar-se.
 - ✓Caixes tancades.
 - ✓Objectes desitjats a una alçada a la que no arriben.
 - ✓Objectes de corda que s'aturen.
 - ✓Activitat gratificant que s'atura.

La seva expressió de vegades és nul·la o ecològica.

Estratègies:

- Sovint inicien el llenguatge a partir de l'ecològia, per tant necessiten que els donem el model del que volem que diguin.

Ex: no direm: "Diga-li que t'ho doni", sinò: "Diga-li: dona-m'ho".

Si sabem què vol, no preguntem : "Què vols?" , sinò: "Digues: vull la pilota".

- El temps de silenci ajuda a fomentar la parla.

Els costa respondre a preguntes obertes.

Estratègies:

- Fer preguntes concretes.
- Utilitzar pictogrames.
- Donar opcions sobre coses que s'hagin de fer.

Hem de vigilar amb preguntes com: "Vols?" Ex: "Vols postre?", perquè ens podria dir que no. Direm: "Vols iogurt o gelat?" Si ho volem simplificar més, podem fer servir el recolzament visual.

De vegades, no sabem si estan escollint o si estan repetint l'última cosa que hem dit. Per això, al principi, quan els oferim opcions, els podem oferir una cosa que sabem que no els agrada i una que sí. Ex: "Vols gelat o poma?" i ensenyar-lo.

Són inexpressius i la seva prosòdia està alterada.

Estratègies:

- Treballar les expressions facials.
- Ajudar-los a entonar les frases.

Com processen la informació?

**Poden fixar-se en els detalls sense arribar a veure els objectes com un tot.
(Dèficit de coherència central).**

Estratègies:

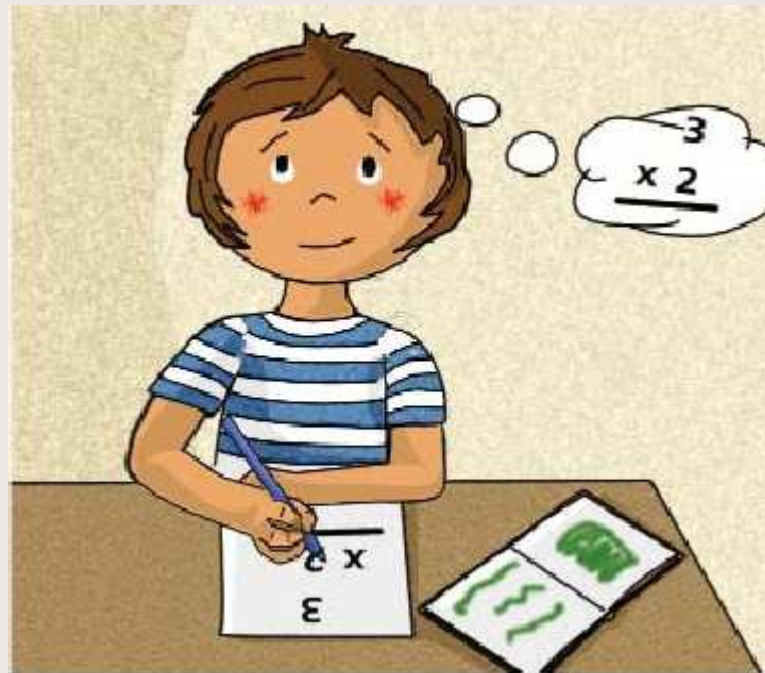
- Concretar molt les instruccions.
- Eliminar detalls innecessaris de les tasques.
- Jocs de tancament gestàltic (al llistat de webs per fer activitats surten alguns links per treballar-ho amb l'ordinador).

Ex: <http://jeux.lulu.pagesperso-orange.fr/html/paires/enfantAs.htm>

**Són més hàbils en l'aprenentatge seqüencial
que en el simultani.**

Seqüencial: és més analític.

Simultani: parteix del tot i va a les parts.

©Amaia Vidart

Tenen dificultats per comprendre les narracions.

Estratègies:

- Històries amb suport visual.
- Simplificar les narracions.
- Acompanyar la nostra narració amb canvis d'entonació i onomatopeies.

Tenen dificultat per generalitzar els aprenentatges.

Estratègies:

- Fer servir els objectes més funcionals possibles.
- Facilitar la qüestió pràctica, poc simbolisme. Aprofitar situacions que es produeixen de forma natural per ensenyar les habilitats desitjades.
- Els objectius que ens marquem amb els nens han de ser funcionals. No han d'aprendre perquè ho marqui el currículum, si no perquè tingui sentit pel nen.
- No ens hem d'amoïnar pels prerequisits. Pot ser que aprenguin el número 3 i que no coneguin l'1.
- Ens hem de plantejar fites sense dates.
- Hem de pensar que no és tant important que el nen faci coses com que tingui el desig de fer-les.

Les situacions socials i les relacions...

Les habilitats que altres nens adquireixen de manera natural, ells les han d'aprendre.

Estratègies:

- Fer explícites les normes de la interacció.
- Fer explícites les normes de conducta quan es va a un lloc nou.
- Fer explícites les normes de la conversa.
- Fer explícites les normes dels jocs.

Llibre d'històries socials de Carol Gray.

Els costa entendre les situacions socials. No entenen les situacions de conflicte.

Estratègies:

- Ajudar-lo a identificar emocions bàsiques.
Suport de pictogrames, mímica, miralls, contes.
- Aprofitar situacions per parlar d'emocions bàsiques.
- Fer servir els contes.

©Moritz Liebeknecht

Els costa entrar en relació, sobretot amb els altres nens.

Estratègies:

- Abans d'iniciar les interaccions amb els iguals primer han de referenciar-se amb l'adult. Hem de ser persones gratificants per ells.
- No hem de forçar la interacció, però si fomentar-la.
- Observem en quins moments es dóna, amb quins nens, i de quina manera.
- Per ells són més fàcils les relacions un a un.
- Respondre consistentment davant de conductes verbals o gestuals, encara que no siguin intencionals. És important fer-les funcionals donant-les aquest sentit.
- Interpretar els seus actes com a comunicatius encara que en principi no ho siguin.
- Partir dels interessos del nen.
- Donar eines per la interacció social.
- Donar idees, sobretot per les hores de pati, per ajudar-los a sortir de l'aïllament.

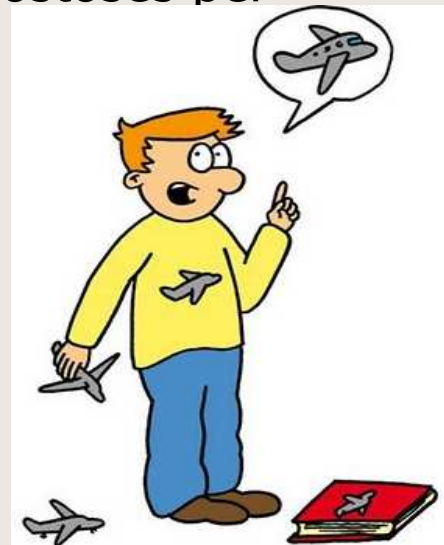
Repertori d'interessos.

Els seus interessos són restringits.

Estratègies:

- Aprenentatge motivador basant-nos en els interessos dels nens. (Ex: nens que aprenen a contar contant trens).
- Intercalar activitats agradables amb les més costoses per tal d'ajudar-los a ampliar aquests interessos.

©Moritz Liebeknecht

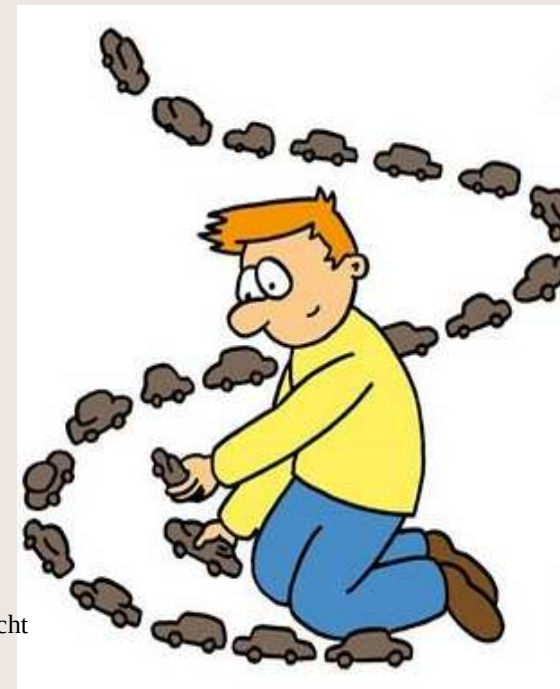

El seu joc és repetitiu.

- De vegades li podem permetre però hem de valorar en quines ocasions s'haurà de limitar.

Estratègies:

- ✓ Amb una conducta alternativa o
- ✓ Una conducta incompatible.

©Moritz Liebeknecht

Sovint apareixen rutines i obsessions en el seu dia a dia.

Estratègies:

- Respectar el dret psicològic a les rutines i obsessions.
- Negociar espais i temps en què no interfereixin l'aprenentatge ni la vida escolar.
- Temps de descans.
- No amagar els objectes que són del seu interès. (intentar aparcar-los, guardar-los a les butxaques...)

**Les normes i els límits han d'estar presents,
així se sentiran més segurs.**

Estratègies:

- De vegades els angoixa molt l'ús de la negació al parlar.

Alternatives al *no* :

Informar. Ex: "El telèfon mòbil és de la mare".

Substituir per un sí. Ex: "Vull el tren". "Sí, primer el conte i després el tren".

Descriure les situacions. Ex: "Hem d'anar de la mà perquè et podries fer mal".

Manca d'autonomia.

Estratègies:

- Donar petites responsabilitats relacionades amb l'autonomia.
- Ajudar-los a adquirir les rutines.

Gran inquietud motora.

Estratègies:

- Oferir-li activitats que li agradin a la taula i a la cadira i intentar ampliar els temps que està assegut.
- Permetre-li moments en què es pugui aixecar donant-los una funcionalitat sempre que sigui possible.

Funcions executives.

Tenen poques idees ja que tenen dificultats per imaginar i per planificar. Sovint els amoïna fer les coses sols.

Estratègies:

- Guiar i donar alternatives.
- Començar-los les feines o les activitats.
- Presentar les coses entre els dos: "Ara farem..."

Els costa molt planificar-se i organitzar-se i s'angoixen molt quan no saben què passarà.

Estratègies:

- Estructurar el temps, fins i tot el temps lliure.
- No improvisar en la mesura que es pugui. Tot allò que no és predictable augmenta l'angoixa.
- Han de poder confiar en nosaltres. Hem de complir.

Els alts nivells d'ansietat i estrès que poden venir donats per:

- Dificultat per tolerar l'espera.
- Dificultat per tolerar els canvis.
- La quantitat d'ímpuls auditius i la manca de comprensió del llenguatge.
- La manca de comprensió de les situacions.
- La incertesa de no saber que passarà.

Són molt importants les rutines; partint de les rutines es poden realitzar els canvis.

Necessiten:

- Un marc estable, referents.
- Continuïtat i estabilitat.

Aquests alts nivells d'ansietat poden donar lloc a conductes disruptives.

Amb nens petits i nens de baix funcionament

A.SAAC

B.TEACCH (Carolina del Norte, EEUU)

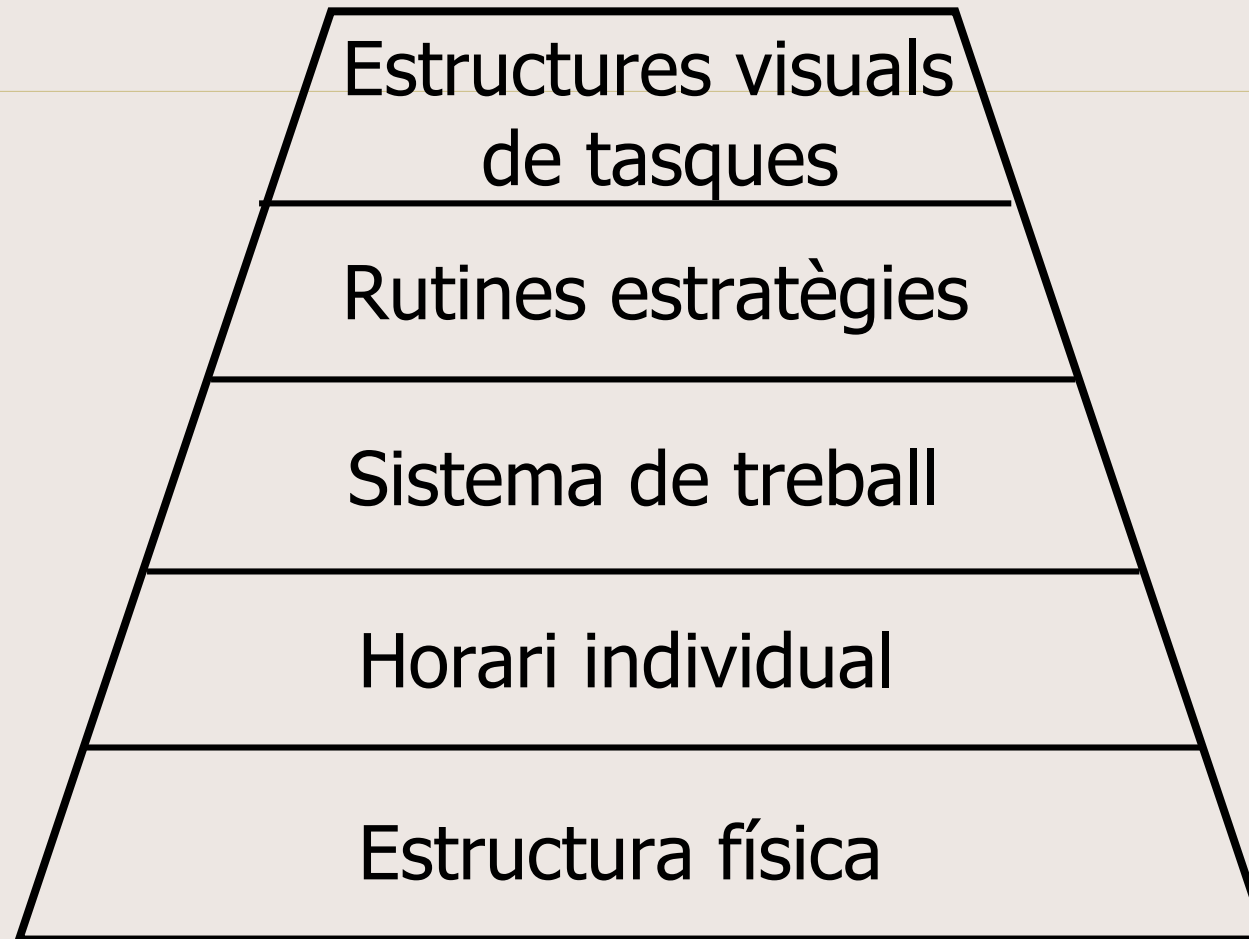
Treatment and Education of Autistic and Related Communication Children
(Tratamiento y educación de niños/as autistas y otros niños/as con Trastornos de la comunicación).

Programa para trabajar con niños/as con autismo y con problemas parecidos en las habilidades cognitivas, sociales y comunicativas.

ÉS UN MÈTODE D'ENSENYAMENT ESTRUCTURAT

A l'estructurar i predir, el nen s'autoregula davant d'aquelles activitats que no li són agradables.

TEACCH

Estructura física.

Consisteix en organitzar l'espai de manera que el nen sàpiga on es realitzen les diferents activitats i on es guarden els materials fugint de qualsevol informació irrellevant.

Espais:

1. Espai de treball amb l'adult **fora** l'Aula ordinària.
2. Espai de treball amb l'adult **dins** l'Aula ordinària.
3. Espai de treball independent dins l'aula. (2 i 3 poden ser el mateix espai).
4. Espai de rutines i interacció amb els companys.
5. Racons.

Horari individual (per tots, alt i baix funcionament)

- Els nens viuen el món com una successió d'escenes que no es poden predir ni controlar, la qual cosa contribueix a la seva desconexió i a la manifestació d'estats d'ansietat.
- L'horari permet al nen saber on serà i què farà.
- Es basa en les capacitats viso-espacials d'aquests nens i es representarà mitjançant fotografies o pictogrames.
- Al començament de fer-lo servir, de vegades és pràctic col·locar dues tasques, la segona de les quals serà un reforçador.
- Poden ser tan extensos o breus com es consideri, abastant tot el dia, una porció del mateix o amb un únic informador visual.
- Els horaris es construeixen de forma conjunta. Podem fer servir els pictogrames però en cas de nens més petits o més afectats es pot fer servir la fotografia o l'objecte.
- A mida que es desenvolupen les activitats, van desapareixent les targes, les treiem de manera conjunta.

-
- Més endavant, quan el nen està habituat a fer-lo servir, les targes no desapareixen.
 - Hem de tenir els pictogrames preparats.
 - Si hem pensat que sortiríem al pati i està plovent, anem a l'horari, ratllem o posem la X a sobre del pictograma del pati i ensenyem l'activitat alternativa.
 - Ha d'estar en un lloc accessible pel nen i a l'alçada dels seus ulls per tal que el pugui consultar tantes vegades com li calgui.
 - Al principi es col·loquen en posició vertical. Quan els nens són més grans en horitzontal.
 - La funció es anticipar però també assenyalar esdeveniments rellevants.
 - Ens poden servir per augmentar la motivació. Els nens tenen tendència a la repetició d'activitats i joguines. Amb pictogrames, podem ensenyar-los una activitat nova o que no els agradi tant i a continuació la que sí.

Sistema de treball.

La taula de treball ha de ser un lloc fixe.

Es pot fer servir quan es treballa amb el mestre o quan es treballa sol.

El sistema de treball permet respondre a les preguntes:

Què he de fer?

El material proposat ha de reduir al mínim la possibilitat d'error.

Podem fer servir els pictogrames com a suport per saber què han de fer.

El material s'ha de presentar d'esquerra a dreta i ha de tenir una safata d'acabat.

Quant he de fer?

Com sé que he acabat?

Hi ha tasques que per si mateixes indiquen la finalització i altres que hem de decidir el que duraran i com farem saber al nen que ha acabat.

Què passarà quan hagi acabat?

Rutines

Activitats i forma de realitzar aquestes activitats.

Ex. de rutina:

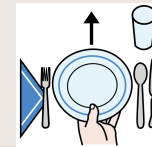
- penjar jaqueta
- bon dia
- estona de treball
- esmorzar
- pati

A l'hora de realitzar aquestes tasques també hem de ser rutinaris.

Estructures visuals de les tasques.

- **Claredat visual.**

Aclarir visualment el que farem.

Poner la mesa

- **Organització visual.**

Distribuir els materials de manera endreçada pel que farem.
Es poden fer servir safates i diversos recipients.

- **Instruccions visuals**

Li permet al nen saber quan ha acabat.

Els materials.

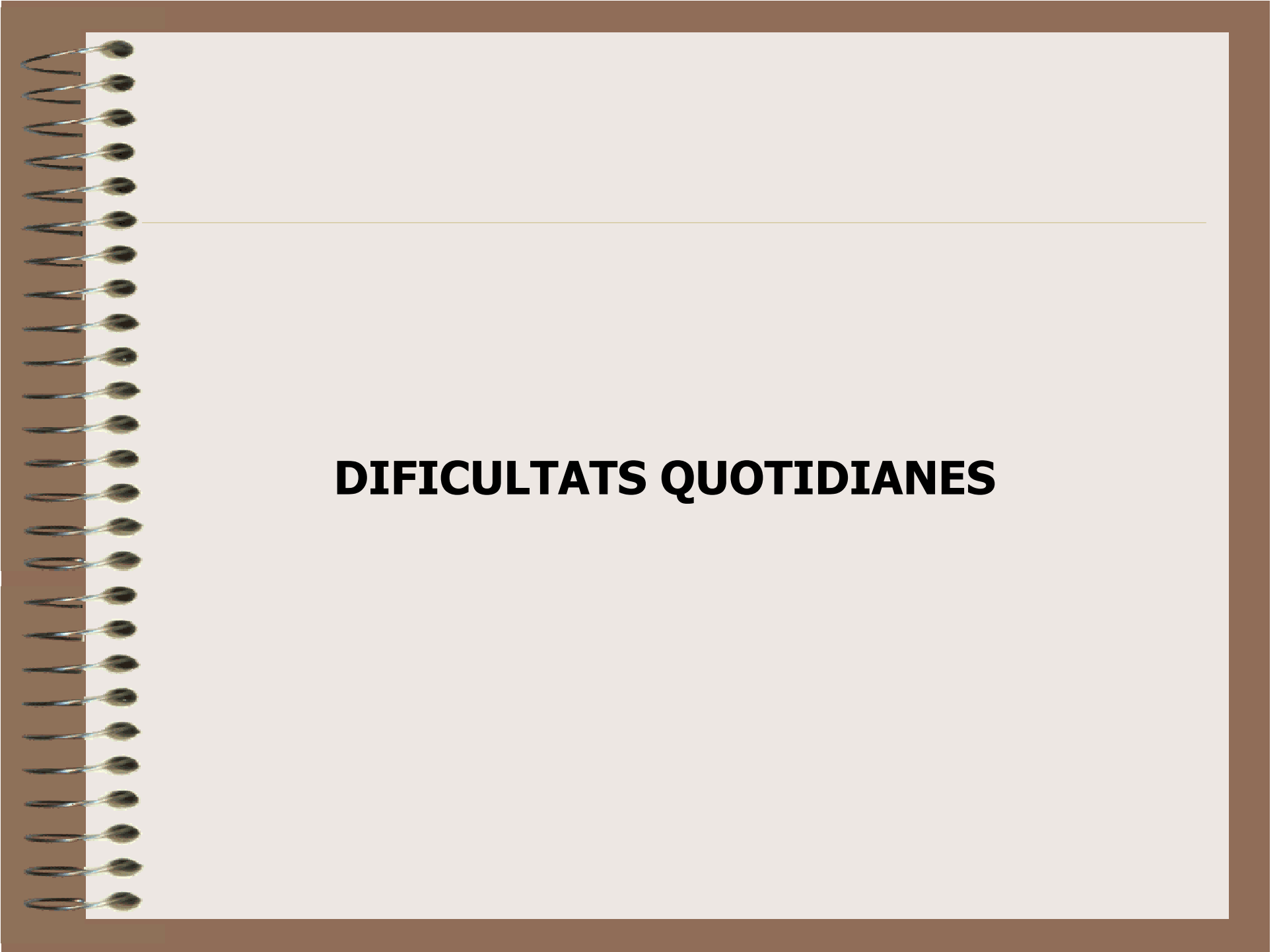
Han de ser:

- Manipulatiu.
- Que ofereixin informació visual.
- Que el recolzament físic comú sigui el belcro.
- Que es pugui retirar l'ajuda.

Hem de fer servir la classificació i l'emparellament com a punt fonamental del nostre treball.

Els reforçadors.

- Als nostres nens els agraden els reforçadors tangibles. La recompensa social i la pressió dels companys, (l'orgull de ser el primer) no els interessa tant.
- És important saber quines coses els agraden. Podem tenir una caixeta de recompenses.
- Malgrat fer servir recompenses tangibles, aquestes han d'estar sempre acompanyades del reforç social per poder anar substituint a poc a poc el tangible pel social.
- Una activitat pot ser un reforçador.
- Els reforçadors han d'anar variant.
- S'han de reforçar sistemàticament les aproximacions successives a la conducta que esperem del nen fins arribar a què generalitzi.
- Gratificació immediata: quan el nen pot perdre fàcilment l'atenció i l'interès.
- Gratificació a mig-llarg termini: quan està preparat per esperar.
Ex: economia de fitxes: el nen acumula uns punts com a reforç immediat que més endavant canviarà per un reforç.

DIFICULTATS QUOTIDIANES

Moments difícils.

- Canvis (prof. malalta, avisar família)
- Entrades i sortides.
- Festivals i situacions festives.
- Pati, menjador.
- Estones lliures.
- Moments de pressió.
- Considerar la modalitat sensorial: molts nens presenten peculiaritats en el processament de la informació que els arriba a través dels sentits. Estímul insignificants per la majoria poden ser molt atractius per ells (llums, reflexos, sons particulars...). En canvi altres que per nosaltres poden ser insignificants per ells poden ser molt desagradables i fins i tot dolorosos.
- Dificultat per identificar l'origen del dolor.

A L'ESCOLA TOTHOM HA DE CONÈIXER EL NEN.

Conductes disruptives:

Sempre hi ha una causa:

1. Indicar necessitat d'ajuda-atenció.
2. Escapar d'una situació estressant.
3. Per obtenir alguna cosa desitjada.
4. Per protestar per alguna cosa no desitjada.
5. Per obtenir autoestimulació.

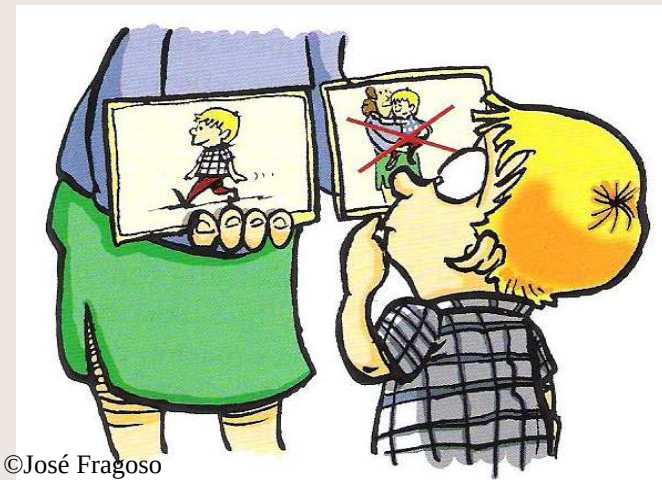

Característiques que fan que apareguin:

- Les dificultats de llenguatge (expressiu i comprensiu)
- La restricció d'interessos.
- Les dificultats per entendre les conductes dels altres.
- Les dificultats en les funcions executives (planificació i organització).
- Rigidesa mental i conductual.
- Alteracions sensorials, dificultats per identificar el dolor.
- Simptomatologies associades (trastorns de la son, trastorns alimentaris).

Recomanacions.

- Jerarquitzar les conductes a treballar escollint aquelles més perilloses per ells o pels companys.
- Fer un anàlisi i una descripció detallada de la conducta a treballar.
- Fer servir recolzaments visuals per què sàpiga el que esperem d'ell i el que no.
- Pensar el motiu d'aquesta conducta.
- Intentar que la conducta positiva reporti alguna cosa gratificant pel nen.

©José Fragoso

Evitar.

- Diferents adults amb diferents maneres d'actuar davant d'una mateixa conducta.
- No ser consistents davant les estratègies seleccionades.
- Fer l'abordatge en situacions socials estressants.
- Parlar en excés.
- Renyar o castigar com a única forma d'afrontar-les.
- No esperem que desapareguin soles amb el temps.

Tècniques pel maneig de conductes disruptives.

Extinció: deixo de recompensar amb la meva atenció la conducta del nen.

Temps fora: consisteix en retirar al nen de la situació on porta a terme la conducta que es vol eliminar.

Reforç positiu: premiar l'infant amb un elogi verbal o amb coses que li agradin: objectes, aliments o activitats... després d'haver realitzat una conducta positiva.

Reforç diferencial:

- Conducta alternativa: ofereixo una conducta que substitueixi la que volem modificar.
- Incompatible: consisteix en reforçar una conducta que no es pot fer al mateix temps que la que es vol eliminar.

Dessensibilització sistemàtica: aproximació progressiva a l'estímul desitjat.

Càstig: no punitiu, sinó privació d'un privilegi.

- Si hi ha una rebequeria molt gran, podem oferir un espai per què es tranquil·litzi.
- No oblidar el paper de la reparació.
- Ensenyar recursos per expressar el que volen. Ex: dir: "ja està", demanar objecte, demanar ajuda a l'adult.

Alimentació. Los niños peueños con autismo. Equipo DELETREA. CEPE

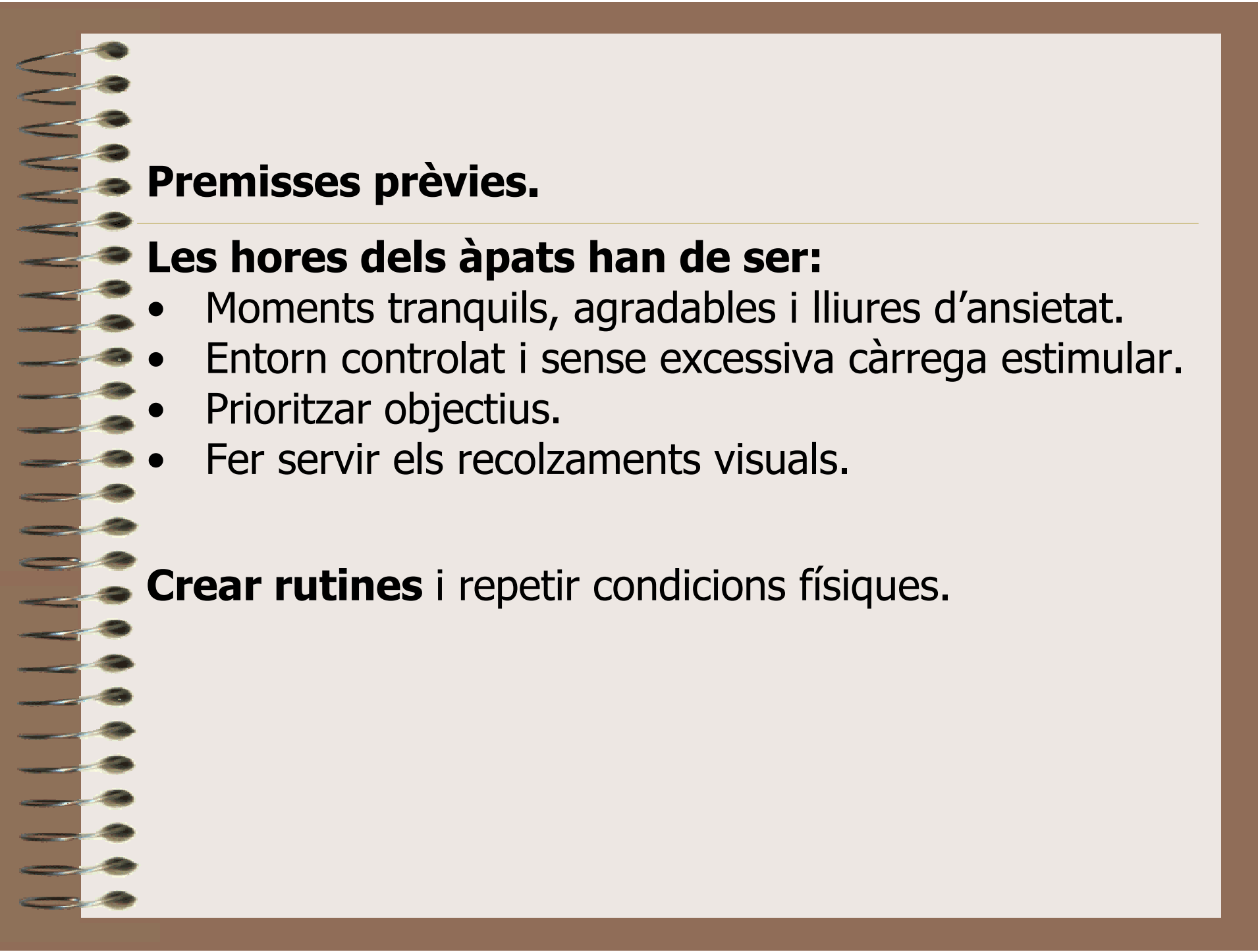
Un alt percentatge dels nens amb TEA presenta dificultats amb l'alimentació.

Ens trobem amb :

- Nens selectius, no volen determinats aliments, textures, temperatures, colors.
- Nens que tenen una ingesta compulsiva.
- Nens amb dificultats relacionades amb els hàbits: toquen i oloren els aliments, no seuen, no fan servir coberts.

©José Fragoso

A graphic of a spiral-bound notebook with a brown cover and a light beige page. The spiral binding is on the left side. The text is written on the page in a black, sans-serif font.

Premisses prèvies.

Les hores dels àpats han de ser:

- Moments tranquils, agradables i lliures d'ansietat.
- Entorn controlat i sense excessiva càrrega estimular.
- Prioritzar objectius.
- Fer servir els recolzaments visuals.

Crear rutines i repetir condicions físiques.

No hem de fer:

- Posar més quantitat de menjar del que sabem que es menjarà.
- Forçar físicament al nen.
- Enganyar barrejant aliments.

Si rebutja aliments sòlids.

- Anar presentant els purés amb una textura més sòlida.
- Presentar un tros molt petit d'un aliment sòlid però de textura tova seguit d'un àpat que sabem que li agrada molt.

Si no vol provar nous menjars.

- Escollir un aliment que sigui semblant en textura i gust.
- Tots els dies presentar una petita quantitat seguit d'un aliment que li agradi.
- Guiar físicament la seva mà o donar-li a ell.
- Encara que l'escupi, fer veure que se'l ha menjat i donar-li l'aliment que ve a continuació que sabem que li agrada.

No seu a taula.

- Situar-lo en un lloc on sigui difícil aixecar-se.
- Ensenyar-li el pictograma d'estar assegut.
- Reduir la quantitat de menjar els primers dies per què pugui menjar-se-la en poc temps.
- Si s'aixeca, retirar el menjar i repetir la seqüència passat un temps.
- Quan hagi acabat, reforçar-lo verbalment.

Ingesta compulsiva.

- No deixar safates compartides on ells puguin agafar lliurement, preparar-los un plat amb els seus aliments.

No sap fer servir els coberts.

- Segmentar la tasca.
- Ajuda física, primer ajudem a fer tota la seqüència i poc a poc anem retirant l'ajuda.

Pica.

- Hem de vigilar ja que pot tenir a veure amb una mancança nutricional a l'organisme.

Pors Los niños peueños con autismo. Equipo DELETREA. CEPE

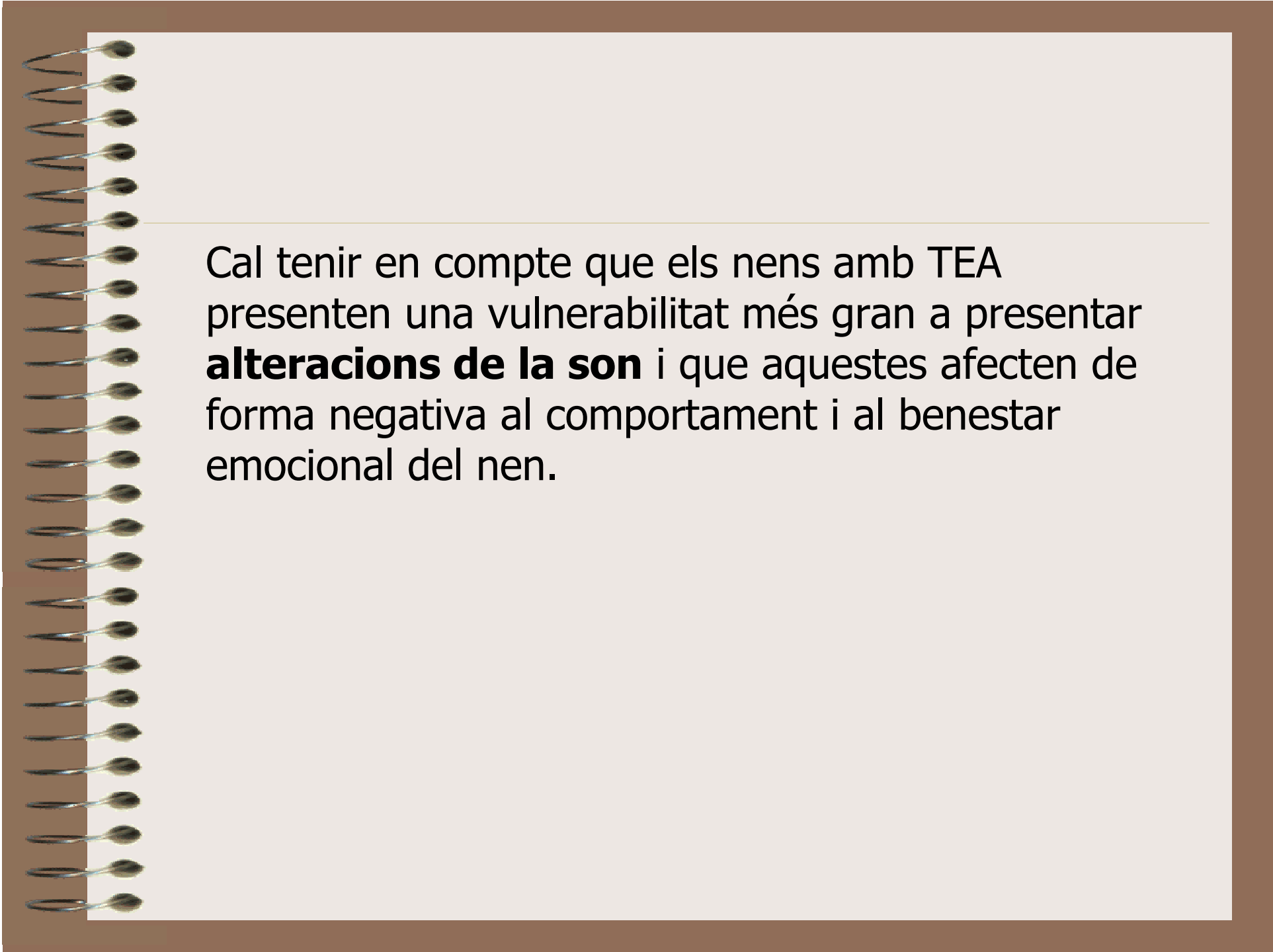
Moltes vegades, relacionades amb la seva hipersensibilitat. Algunes es poden evitar sense més però d'altres interfereixen en el seu dia a dia.

No fer:

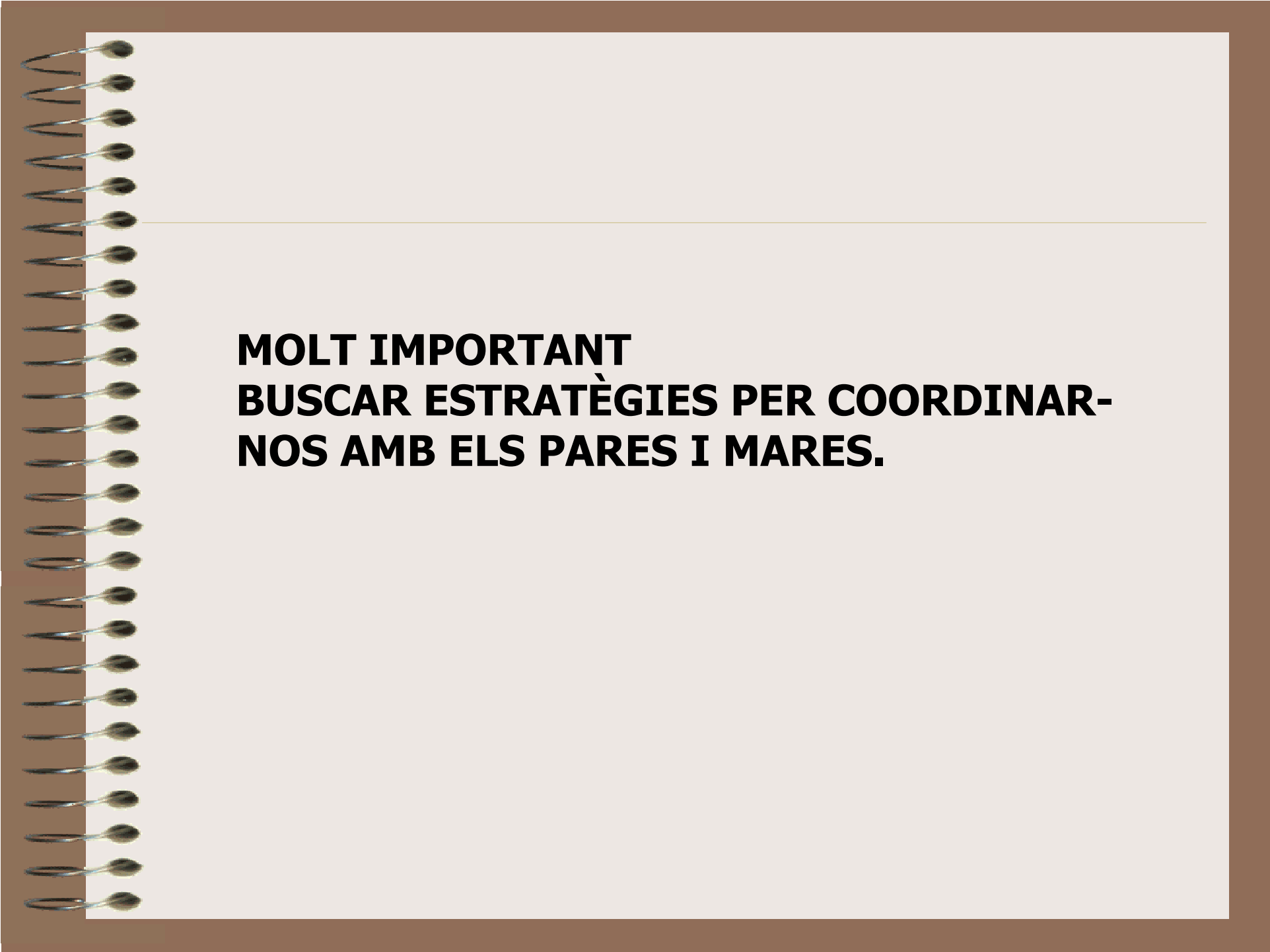
- Donar explicacions i argumentacions.
- Forçar al nen a l'exposició de l'estímul.
- Vigilar que el nen no obtingui un reforç o que s'estiguin premiant les seves pors.

L'abordatge requerirà

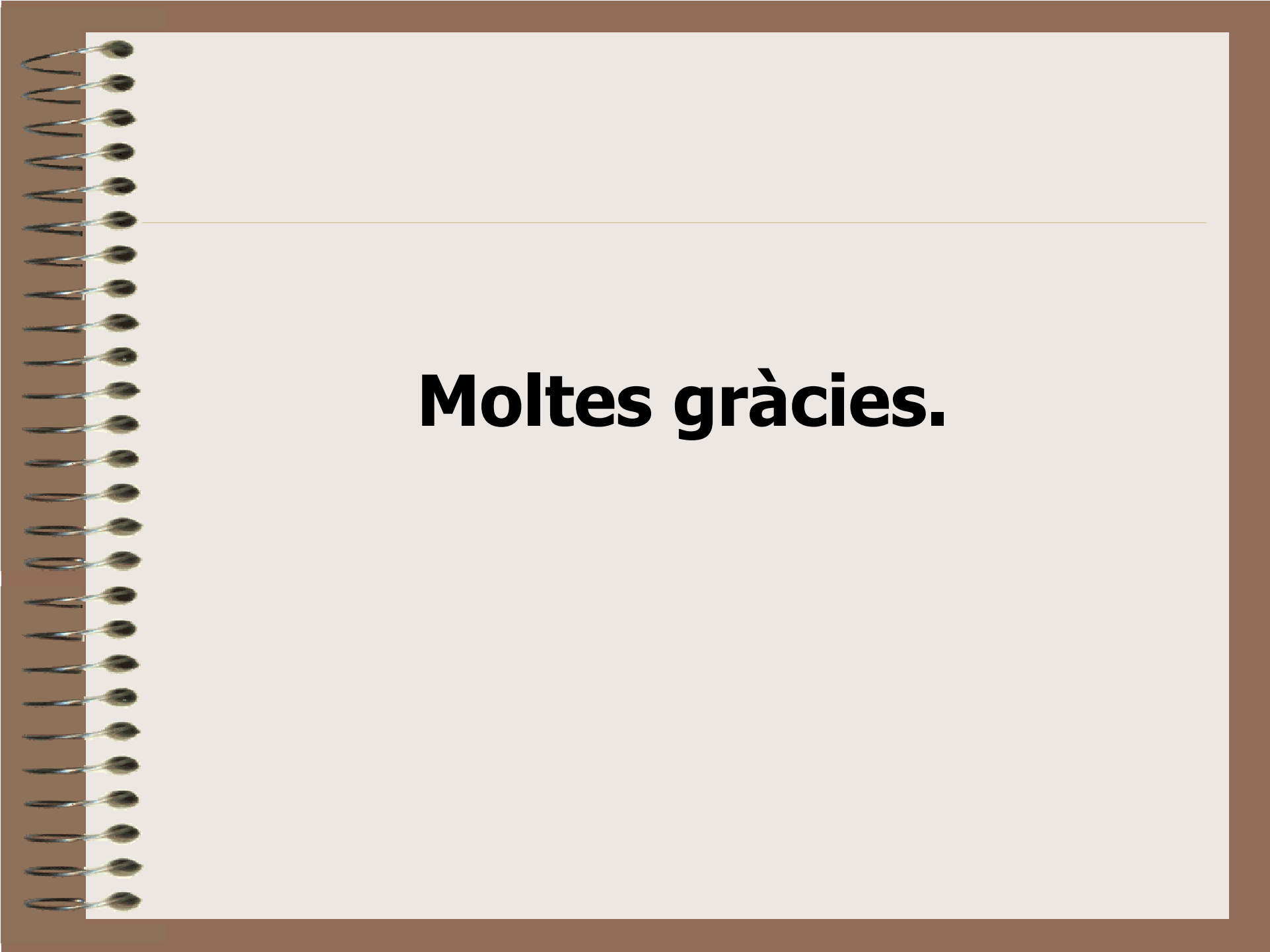
- D'una aproximació successiva i programada a l'estímul que produeix la por. Fotografies, jocs i exercicis d'habitació...
- Agenda visual, activitat gratificant després de l'activitat que no li agrada.
- Presentar mitjançant pictogrames la seqüència del que passarà.
- Observar a altres persones realitzant la mateixa activitat.

A graphic of a spiral-bound notebook with a brown cover and a light beige page. The spiral binding is on the left side. A horizontal line is drawn across the page, just above the text.

Cal tenir en compte que els nens amb TEA presenten una vulnerabilitat més gran a presentar **alteracions de la son** i que aquestes afecten de forma negativa al comportament i al benestar emocional del nen.

A spiral-bound notebook with a brown cover and a light beige page. The spiral binding is on the left side. The text is written in bold, black, uppercase letters on the page.

**MOLT IMPORTANT
BUSCAR ESTRATÈGIES PER COORDINAR-
NOS AMB ELS PARES I MARES.**

A spiral-bound notebook with a brown cover and a light beige page. The spiral binding is on the left side. The text "Moltes gràcies." is written in the center of the page.

Moltes gràcies.